

Saco
Box 2206
103 15Svar

Stockholm 20 juli 2017

Svar på remiss Arbetsplatsinspektioner och höjd särskild avgift, Ds 2017:16

Akademikerförbundet SSR har av Saco beretts möjlighet att lämna synpunkter på regeringens förslag Ds 2017:16 Arbetsplatsinspektioner och höjd särskild avgift

Sammanfattning

Akademikerförbundet SSR anser att det är angeläget att vidta åtgärder som motverkar utnyttjande av utlänningar utan rätt att vistas och arbeta i Sverige, men vill se andra åtgärder än de som föreslås i promemorian.

Akademikerförbundet SSR anser att promemorian är otydlig, bitvis motsägelsefull och saknar en tillfredställande redogörelse för skälen till förslagen.

Akademikerförbundet SSR avstyrker förslaget om utökade möjligheter för Polismyndigheten att genomföra arbetsplatsinspektioner.
Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget om höjd särskild avgift.

Inledande synpunkter

Akademikerförbundet SSR anser att man i Justitiedepartementets promemoria inte tydligt kunnat visa vad syftet är med de föreslagna ändringarna i utlänningslagen. Å ena sidan hänvisas till att man vill förhindra att arbetstagare utnyttjas av arbetsgivare, å andra sidan vill man använda oanmälda arbetsplatsinspektioner som ett verktyg att öka antalet utvisningar. Dessa båda syften menar vi är oförenliga och förslaget borde istället ha innehållit förslag bl a om ett rättssäkert system för den papperslöses arbetsrättsliga situation på svensk arbetsmarknad, en så kallad brandvägg som möjliggör för papperslösa

Akademikerförbundet SSR
Box 128 00, 112 96 Stockholm
08-617 44 00
kansli@akademssr.se
www.akademssr.se

SSR Direkt
Frågor om anställning och arbetsliv
08-617 44 71
ssrdirekt@akademssr.se

Medlemsservice
Frågor om medlemskap och avgifter
08-617 44 70
medlem@akademssr.se

att rapportera missförhållanden utan att riskera utvisning med utebliven ekonomisk ersättning.

Eftersom promemorian betonar att ett syfte är att motverka utnyttjande är det anmärkningsvärt att det saknas en redogörelse för situationen och vilka möjligheterna är idag för denna grupp att hävda sina rättigheter som arbetstagare. Promemorian saknar en konsekvensanalys samt en redogörelse för hur förslagen påverkar den som är papperslös.

Akademikerförbundet SSR menar att andra åtgärder än de som föreslås i promemorian bör övervägas för att motverka utnyttjandet av denna grupp migranter. Exempelvis saknar vi i utredningen en beskrivning av i vilken utsträckning utlänningar utan rätt att vistas och arbeta informeras om sin rätt till ej utbetaldlön, som fastställs i lagen (2013:644) om rätt till lön och annan ersättning för arbete utfört av en utlänning som inte har rätt att vistas i Sverige.

Akademikerförbundet SSR noterar också med förvåning att Justitiedepartementet som ett syfte pekar ut osund konkurrens. Akademikerförbundet SSR vill därför tydligt klargöra att det är kollektivavtal som ska vara grunden för alla anställningar i Sverige i syfte att hindra osund konkurrens. Lönedumpning eller andra former av minimilöner är inget alternativ och för de som är papperslösa ska samma villkor avseende bl a ersättning, veckoarbetstid och dygnsvila gälla som för andra arbetstagare.

Erfarenheter från Fackligt Center för Papperslösa

Akademikerförbundet SSR är sedan starten 2008 medlem i Fackligt Center för Papperslösa tillsammans med LO, TCO samt ett stort antal förbund inom dessa federationer. Centrets utgångspunkt är att samtliga arbetstagare har rättigheter oavsett migrationsstatus. Detta är även fastslaget i ILOs konvention 143 som Sverige ratificerat. Centret ger oss värdefull kunskap om hur papperslösa exploateras med slavliknande arbetsvillkor av skrupelfria arbetsgivare på den svenska arbetsmarknaden. Det är därför angeläget att hitta sätt att motverka denna mycket utsatta position på den svenska arbetsmarknaden.

Erfarenheten från snart tio års arbete med denna i arbetslivet mycket utsatta grupp är att – för att nå framgång i arbetet med att motverka utnyttjande – måste arbetet hållas skilt från migrationskontroll. Den som saknar rätt att vistas och arbeta i Sverige har i realiteten mycket begränsade möjligheter att kräva sina rättigheter som arbetstagare när den samtidigt riskerar utvisning. Arbetsplatsinspektioner utan brandvägg är inget bra verktyg för att stärka den papperslösas ställning gentemot arbetsgivaren.

I Justitiedepartementets promemoria finns i avsnitt 3 en kort beskrivning av den rådande situationen med arbetsgivare till utlänningar som vistas lagligt i Sverige men missar att underrätta Skatteverket därom. Akademikerförbundet SSR inser att detta är problematiskt men vi saknar i förslaget hur detta förhållande kan ha någon koppling till anställning och utnyttjande av utlänningar utan rätt att vistas och arbeta i Sverig. Vi saknar också en tydlig och mer uttömmande redogörelse och analys av situationen liksom skälet för regeringens förslag.

Internationella överenskommelser

Akademikerförbundet SSR anser det angeläget att påminna om att också ILO formulerat sig om migranter i en irreguljär situation. I "Promoting fair migration -General Survey concerning the migrant workers instrument" från 2016 under punkt 394 står: *"In relation to provisions of the labour law that apply generally without distinctions based on nationality, the Committee is mindful that migrants in an irregular situation will find it difficult to claim their rights, or to gain access to the courts, especially due to the fear of deportation."*

Också det globala facket, International Trade Union Confederation (ITUC), liksom den Brysselbaserade organisationen Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM) vill se system med en så kallad brandvägg mellan de myndigheter som genomför arbetsplatsinspektioner och gränspolisen, i syfte att motverka utnyttjande av arbetstagare utan rätt att vistas och arbeta i det land de vistas.

4.1 Utökade möjligheter för Polismyndigheten att genomföra arbetsplatsinspektioner

Justitiedepartementet föreslår i Ds 2017:16 att möjlighet att genomföra arbetsplatsinspektioner utökas genom förändring av Utlänningslagen. Inspektionerna som kan vara oanmälda ska genomföras av Polismyndigheten och ska riktas mot arbetsgivare och syftet sägs vara att kontrollera att arbetsgivare inte har anställda i strid med utlänningslagens bestämmelser.

Akademikerförbundet SSR anser att det måste finnas mycket goda skäl för att föreslå och genomföra fler inspektioner bl a eftersom dessa riskerar att ha många negativa följder på de arbetsplatser som omfattas. Bland annat kan razzior på arbetsplatser ha stora konsekvenser för den psykosociala arbetsmiljön. Akademikerförbundet SSR är kritiskt till att använda arbetsplatser för inre utlänningskontroll och vi vill påminna om att vi i andra sammanhang har fört fram att vi menar att utvisning är en ren polisiär uppgift och inte något som tex socialtjänsten ska tvingas medverka i. Därför har vi framfört krav om att paragraf 1 i utlänningslagens kapitel 17 tas bort. Vi menar att det redan finns en

myndighet som har i uppdrag att granska arbetsmiljön på arbetsplatser, också via oanmälda besök, och det är Arbetsmiljöverket. Denna roll bör inte, varken helt eller delvis, övertas av Polismyndigheten.

Vi menar att Justitiedepartementet inte lyckats visa att sådana starka skäl föreligger.

Justitiedepartementet hänvisar i sin promemoria Rikspolisstyrelsens yttrande över Sanktionsutredningen då den, till skillnad från utredningen, regeringen, övriga remissinstanser och sedermera också riksdagen, ansåg att det krävdes ytterligare författningsstöd för att kunna utföra arbetsplatsinspektioner i enlighet med direktivet. Däremot saknas i promemorian en redogörelse för varför Justitiedepartementet nu ändrat sig och gör en annan bedömning.

Under 2016 gjordes över 1000 arbetsplatsinspektioner. Ett faktum som inte framgår av promemorian som istället väljer att lyfta fram gamla siffror. Där nämns endast "ett hundratal inspektioner har genomförts årligen mellan 2012–2015". Förbundet konstaterar att nuvarande lagstiftning ger stora möjligheter för Polismyndigheten att öka antalet inspektioner och menar att Justitiedepartementet i promemorian inte visat att behov om lagändring föreligger.

Akademikerförbundet SSR finner det också anmärkningsvärt att det i promemorian inte redovisats de skäl som talar emot de föreslagna ändringarna. Dessa fanns med i Sanktionsutredningen och vi vill därför påminna om dessa:

"Om kontroll av utländska arbetstagares tillstånd skulle kunna ske utan att det finns anledning att anta att ett brott har begåtts eller att anledning finns att anta att utlänningen vistas här olagligt, skulle det innebära en särskild ordning för brottsbekämpning och brottsutredning än vad som är föreskriven för andra brott som faller under allmänt åtal. Det är enligt vår mening inte en framkomlig väg. De inspektioner av arbetsplatser som ska göras måste därför även i fortsättningen ske på det sätt som skett hitintills, dvs. underrättelsebaserat. Detta stämmer väl överens med direktivets krav att inspektionerna ska ske på grundval av en riskbedömning." (SOU 2010:63, s. 324-5).

Inte heller här redogör Justitiedepartementet för sina nya bedömningar och sitt nya ställningstagande. Akademikerförbundet SSR anser att det är mycket problematiskt att på ett så begränsat och ofullständigt underlag föreslå utökade befogenheter för Polismyndigheten.

Akademikerförbundet SSR avstyrker förslaget

4.2 Den särskilda avgiften ska höjas

Justitiedepartementet anser att den särskilda avgiften för den som har en papperslös anställd ska höjas.

Enligt Polismyndighetens rapportering är det mellan 100 och 200 personer som årligen påträffas och som saknar föreskrivna uppehålls- och arbetstillstånd. Syftet med att kriminalisera arbetsgivare är att få dem att avhålla sig från att anställa papperslösa arbetstagare. Avgiftens storlek är dock enligt departementet inte tillräckligt avskräckande och därför föreslås en höjning.

Akademikerförbundet SSR instämmer i promemorians bedömning. Det är inte tillfredställande med den diskrepans som råder mellan antalet påföljder och antalet arbetsplatsinspektioner där utlänningar utan rätt att vistas och arbeta identifierats. Förbundet saknar en redogörelse och analys om vad denna diskrepans beror på och menar att en sådan analys kunnat fungera som underlag för ytterligare förslag om åtgärder.

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget rörande höjning av den särskilda avgiften.

Sammanfattningsvis avstyrker Akademikerförbundet SSR förslaget om utökade möjligheter för Polismyndigheten att genomföra arbetsplatsinspektioner, men tillstyrker förslaget om höjd särskild avgift.

Heike Erkers
Förbundsordfrände

Ursula Berge
Samhällspolitisk chef

Maria Östberg Svanelind
Internationell chef